

Die Haghe

Januari 2016
126e jaargang nr. 1
verschijnt 6 x per jaar

Beschermvrouwe H.K.H. Prinses Beatrix

LEDENBERICHT

Van de voorzitter

Op 2 oktober jl. werd onze jubileumtentoonstelling in het Haags Historisch Museum feestelijk geopend. U hebt daarover in ons vorige Ledenbericht uitgebreid kunnen lezen. Wie nog niet is geweest, raad ik beslist aan een bezoek te brengen aan 'Held op sokkel', want het is een bijzonder aantrekkelijke en interessante tentoonstelling geworden. Deze expositie en bijvoorbeeld het feit dat onze ledenvergaderingen stevast in het Haags Historisch worden gehouden, geven aan hoe vruchtbaar de samenwerking is tussen het museum en Die Haghe. Die zal nu verder worden geïntensiveerd: met instemming van zowel onze Ledenvergadering als die van de Vrienden van het Haags Historisch Museum zijn wij met die vereniging samengegaan en is het welvaren van het museum een statutaire opdracht van Die Haghe geworden. De nieuwe vereniging heet nu Geschiedkundige Vereniging Die Haghe – Vrienden van het Haags Historisch Museum. Hoe gaat Die Haghe de volgende 125 jaar invullen? Naast het organiseren van de gebruikelijke lezingen en excursies zal de vereniging het museum bijvoorbeeld financieel gaan steunen bij aankopen en restauraties. Uiteindelijk moet de opdracht voor de komende jaren zijn – zoals we dat ook met een geweldig boek, een fascinerende tentoonstelling en een boeiend symposium bij ons jubileum hebben getoond – dat iedere inwoner van onze stad, wat de herkomst of sociale status ook is, gaat beseffen dat we een gezamenlijke geschiedenis hebben. Zonder kennis daarvan kan ook geen gemeenschapsgevoel in het heden bestaan.

Ik wens alle leden van Die Haghe het beste voor het jaar 2016.

Florus Wijsenbeek

Activiteiten voor de leden

Aanmelding voor activiteiten

Vanaf heden is de procedure om u aan te melden voor onze activiteiten enigszins gewijzigd.

Aanmelding is nu slechts mogelijk per e-mail via: activiteiten@haagsegeschiedenis.nl

Na ontvangst van uw bijdrage op rekening NL49 INGB 0000 0717 91 t.n.v. Geschiedkundige Vereniging Die Haghe zal uw deelname worden bevestigd.

Tevens vragen wij u een telefoonnummer op te geven waarmee wij u in speciale gevallen, zoals onverwachte annulering van de activiteit, kunnen bereiken.

Bij sommige activiteiten zijn ook introducees (meestal tegen een kleine meerprijs) welkom. Dit is afhankelijk van het beschikbare aantal plaatsen en zal per activiteit worden aangegeven.

AGENDA

15 januari

Lezing over majoor Lodewijk Thomson door Jorien Berendsen-Prins

22 januari

Lezing over Willem Drees door Jelle Gaemers

25 februari

Bezoek aan 'De wereld van Mesdag in stereofotografie' in Panorama Mesdag onder leiding van Dan Dickhof

PostNL
Port Betaald

Lezing over majoor Lodewijk Thomson

In het kader van onze jubileumtentoonstelling 'Held op sokkel' organiseren wij in januari twee interessante lezingen waarin twee 'helden' nader zullen worden belicht.

Majoor Lodewijk Thomson (1869-1914).

Thomson is voor Hage-naars een bekende naam. Er is een Thomsonstraat en een Thomsonplein en op dat plein staat dan weer een Thomson-monument. Maar wie die streng kijkende militair nu eigenlijk was (en waarom er in 1914 midden in de Bomen- en Bloemenbuurt-in-aanbouw een straat en een plein naar hem vernoemd werden) is veel minder bekend.

Dat was in zijn eigen tijd wel anders. Majoor Lodewijk Thomson (1869-1914) was een gedecoreerd militair en een gerespecteerd politicus. Hij vocht onder andere in de Atjeh-oorlog en was militair waarnemer tijdens de Boerenoorlog in Zuid-Afrika en de Balkanoorlogen. Zijn vooruitstrevende ideeën over de democratisering van het leger maakten

hem geliefd bij zijn manschappen, maar brachten hem in conflict met zijn superieuren. Behalve militair was Thomson gemeenteraadslid in Den Haag en Tweede Kamerlid namens de Liberale Unie. In 1914, vlak voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, kwam hij tijdens de eerste vredesmissie in de Nederlandse geschiedenis in Albanië om het leven. In Nederland werd hij meteen gezien als een nationale held. De kranten stonden vol van zijn 'heldendood' en koningin Wilhelmina vergeleek de gesneuvelde in een toespraak met Jan Pietersz. Coen en Michiel de Ruyter. Niet veel later werden in Den Haag, Groningen en Albanië monumenten voor hem opgericht. In haar lezing gaat Jolien (T.C.) Berendsen-Prins dieper in op de geschiedenis van de eerste militair die sneuvelde voor de internationale rechtsorde. Berendsen is al sinds 2002 in de ban van Thomson. Als oprichter van de Thomson Foundation ijvert zij voor eerherstel voor de 'vergeten held', wat onder meer heeft geresulteerd in de plaatsing van een Thomson beeld in Albanie in 2003 en in de Eerste Kamer in 2014.

NB Deze activiteit is alleen toegankelijk voor leden.

Datum: vrijdag 15 januari

Aanvang: 15.00 uur

Locatie: Haags Historisch Museum

Kosten: 4 euro

Aanmelden (NB nieuw e-mailadres): activiteiten@haagsegeschiedenis.nl

Na ontvangst van uw bijdrage op rekening NL49 INGB 0000 0717 91 t.n.v. Geschiedkundige Vereniging Die Haghe zal uw deelname worden bevestigd.

Lezing over Willem Drees, held zonder voetstuk

Willem Drees (1886-1988) was een van de meest geliefde Nederlandse politici van de twintigste eeuw. Ook nu nog – ruim 25 jaar na zijn dood – is hij populair, niet alleen bij links, ook bij rechts. Terecht heeft de gemeente Den Haag een monument voor hem opgericht, dat nu bij de ingang van het Binnenhof staat. Zelf zou Drees dat te veel eer hebben gevonden, beschei-

Het monument voor Willem Drees, in 1988 gemaakt door Eric Claus. (foto Jan Klop)

den en verlegen als hij in wezen was. Drees-biograaf Jelle Gaemers gaat in zijn lezing in op een held die zich liever *niet* op een voetstuk liet plaatsen. Waaraan dankte 'Vader Drees' zijn grote populariteit? Hoe ging hij om met de onvermijdelijke huldeblijken? En hoe komt het dat hij ook populair is geworden onder mensen die nooit op de PvdA zouden stemmen?

NB Deze activiteit is alleen toegankelijk voor leden.

Datum: vrijdag 22 januari

Aanvang: 15.00 uur

Locatie: Haags Historisch Museum

Kosten: 4 euro

Aanmelden (NB nieuw e-mailadres): activiteiten@haagsegeschiedenis.nl

Na ontvangst van uw bijdrage op rekening NL49 INGB 0000 0717 91 t.n.v. Geschiedkundige Vereniging Die Haghe zal uw deelname worden bevestigd.

Bezoek aan 'De wereld van Mesdag in stereofotografie'

Tot en met zondag 6 maart toont Panorama Mesdag een unieke collectie stereofoto's. Eind 19de eeuw was stereofotografie een rage. Stereofoto's zijn foto's waarbij twee beelden vanuit een iets ander standpunt zijn genomen. Wanneer men de foto's vervolgens door een stereokijker bekijkt, beleeft men net als in het panorama van Mesdag een ruimtelijke illusie. De historische foto's bekijkt u met stereokijkers of met virtual reality 3D-brillen.

In de tentoonstelling treedt de bezoeker in de voetsporen van Hendrik Willem Mesdag en maakt als het ware een 3D wandeling door het Den Haag en Scheveningen van zijn tijd. U krijgt een indruk hoe Mesdag zijn wereld eind negentiende eeuw moet hebben beleefd. Het chique internationale stadsleven van Den Haag, maar ook het leven en

de armoede van de Scheveningse bevolking. De tentoonstelling is een samenwerking met het Haags Gemeentearchief. Conservator en samensteller van de tentoonstelling Dan Dickhof zal ons rondleiden.

NB Deze activiteit is toegankelijk voor leden en introducees.

Datum: donderdag 25 februari

Aanvang: 14.30 uur

Locatie: Panorama Mesdag, Zeestraat 65

Kosten: 4 euro (excl. entree museum: 10 euro, gratis met museumkaart)

Aanmelden (NB nieuw e-mailadres): activiteiten@haagsgeschiedenis.nl

Na ontvangst van uw bijdrage op rekening NL49 INGB 0000 0717 91 t.n.v. Geschiedkundige Vereniging Die Haghe zal uw deelname worden bevestigd.

H.W. Mesdag voor een van zijn schilderijen.

Tentoonstelling

Den Haag Vandaag, 1945 tot nu

In deze nieuwe vaste presentatie besteedt het Haags Historisch Museum aandacht aan de veranderingen in de stad na de Tweede Wereldoorlog aan de hand van objecten, schilderijen, maquettes, foto's, films én persoonlijke verhalen van Hagenaars.

Het verlies voor Den Haag na de Tweede Wereldoorlog was groot: joodse Hagenaars waren veelal vermoord, het

De bakkerskar van Hus.

Bezuidehout was grotendeels verwoest en duizenden huizen waren afgebroken of beschadigd. Gedurende de eerste tien jaren na de oorlog stond de stad daarom in het teken van de wederopbouw. In hoog tempo verrees in de polders van Den Haag-Zuidwest de ene wijk na de andere. Behalve de gebouwde omgeving kreeg ook het straatbeeld een totaal andere aanblik door het toenemend aantal auto's en veranderingen in het winkelaanbod. De industrie veranderde ingrijpend, evenals de bevolkingssamenstelling. De eerste gastarbeiders verschenen en zouden uiteindelijk de stad tot een multiculturele samenleving maken. Ook grote groepen mensen uit de voormalige koloniën droegen bij aan de veelkleurigheid van de stad zoals de, vooral Hindoestaanse, Surinamers die midden jaren zeventig in Den Haag neerstreken. Naast nieuwbouw werd vanaf de jaren tachtig en negentig stadsvernieuwing toegepast. Bestaande wijken gingen op de schop en ook in het centrum verrees en verrijzen nog steeds nieuwe gebouwen, the sky is the limit.

Recent verschenen

Wandelen wegens Bordewijk

Je hoeft niet per se weg te zijn van advocaat/schrijver Ferdinand Bordewijk om toch een boekje over hem charmant te vinden. Dat overkwam mij tenminste.

Hoewel auteur José Buschman als ondertitel *Een Haagse wandeling* geeft, hebben we feitelijk te maken met vier wandelingen langs plekken waar mr. F. Bordewijk en zijn vrouw, de componiste Johanna Roepman, woonden. En dat waren er nogal wat, want honkvast waren ze niet. Al heeft het noodlot ook wat op zijn kerfstok, want hun wonen in het Bezuidenhout (vanaf 1904) eindigde abrupt op 3 maart 1945 toen hun huis met alle bezittingen door het vergissingsbombardement van de geallieerden totaal werd verwoest. Vooral het verlies van zijn uitgebreide bibliotheek trof Bordewijk zwaar.

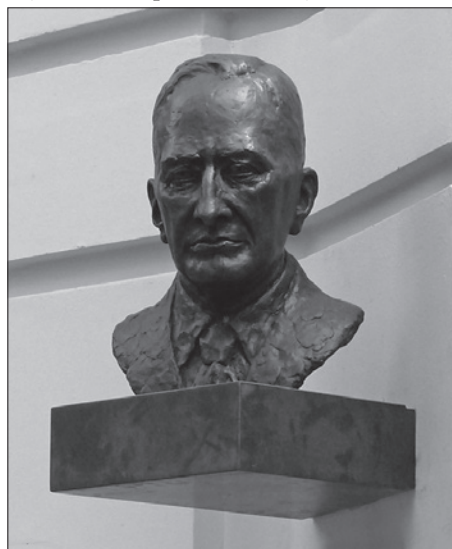
Niet alleen woonde de vooral na de Tweede Wereldoorlog zo gelauwerde schrijver vanaf zijn kindertijd in onze stad, ook speelt Den Haag vaak een sfeerbepalende rol in zijn werk. Overigens niet altijd in positieve zin, want de naoorlogse wederopbouw ervoer hij (denkelijk niet als enige Hagenaar) als een persoonlijke schoffering. Het had voor hem eigenlijk allemaal moeten blijven zoals de Residentie rond 1900 was geweest. Maar desondanks was de liefde voor Den Haag te groot om er uit weg te gaan, hoewel zijn werk als advocaat zich in Schiedam afspeelde.

Wat Den Haag aangaat, werd nooit uitgezocht welke huizen voor Bordewijk op de een of andere manier belangrijk waren en in zijn boeken terecht kwamen. Dat is in dit leuke boekje wel gedaan. De vier wandelingen, die dankzij goede foto's en met enige kennis van onze stad ook best vanuit de luie stoel kunnen worden gemaakt, zijn chronologisch gerangschikt. Het gaat om het Regentessekwartier, het Willemspark en de Archipelbuurt, vervolgens het Bezuidenhout, dan het Centrum, rond de Hofvijver, waar de Bordewijks nooit hebben gewoond, maar waar talrijke gebouwen uit zijn boeken staan, en tenslotte het gebied bij de Scheveningse Bosjes, het Van Stolkpark en Zorgvliet. Ook worden nog, uiteraard beredeneerd, Mariahoeve, station Hollands Spoor, de Prinsegracht en begraafplaats Oud Eik en Duinen aangedaan. En dat allemaal in iets meer dan honderd pagina's, heel efficiënt en smaakvol gedocumenteerd.

Een uitstekende gedachte van José Buschman, die eerder al zo'n boekje over Couperus schreef, is geweest om uit Bordewijks (en andermans) werk en brieven te citeren. Het leest allemaal heel plezierig weg en de mens Bordewijk (en zijn echtgenote) verschijnt gaandeweg redelijk scherp voor ons oog. Door de omvang van dit deel van de 'Miniatuurreeks' is het vanzelfsprekend geen biografie geworden, maar al 'wandelen' krijg je toch veel informatie. Dat zij niet altijd een aangenaam echtpaar waren voor wie met hen te maken kreeg, zeker na de oorlog, blijkt glashelder. Het ontbreekt hier aan ruimte om er diep op in te gaan, maar vooral Johanna werd steeds meer een gespannen, paranoïde vrouw – overigens onvoorwaardelijk gesteund door Ferdinand.

Naar welke straten voeren de wandelingen? In voor Bordewijks leven chronologische volgorde: Van Swietenstraat, Van Merlenstraat, Laan van Meerdervoort, Javastraat, Alexanderstraat/Plein 1813, Nassauplein, Bankastraat, Riouwstraat, Koninginnegracht, Nassau Zuilensteinstraat (wandeling 1), Laan van N.O. Indië, Schenkade (wandeling 2; de meeste huizen/straten

waar Bordewijk in het Bezuidenhout woonde zijn verwoest in de Tweede Wereldoorlog), de Passage, Kerkplein, Prinsestraat, Molenstraat, de Plaats, Lange en Korte Vijverberg, het Plein, de Lange Poten, Bagijnestraat, Kalvermarkt, Fluwelen Burgwal, het Bleyenburgh, Toernooiveld, Lange Voorhout, Denneweg, Mauritskade (wandeling 3), Nieuwe Parklaan, Badhuisweg, Duinweg, Hogeweg, Parkweg, Van Stolkweg, Johan de Wittlaan, Alexander Gogelweg, R.J. Schimmelpennincklaan, Jacob de Graefflaan (wandeling 4).

F. Bordewijk door Lillian Mensing, sinds kort te zien in de rotonde van de Passage.

Mocht u, tenslotte, Ferdinand en Johanna Bordewijk nog een laatste eer willen bewijzen: zij liggen, hij vanaf 1965 en zij vanaf 1971, op Oud Eik en Duinen.

José Buschman, *F. Bordewijk. Een Haagse wandeling*, Den Haag 2015 (Bekking & Blitz, Amersfoort), 118 bladzijden, ISBN 9789061094890, prijs: 9,90 euro

Diederick Cannegieter

Oproep

Voorwerpen en verhalen over Joods Den Haag gezocht

Het Haags Historisch Museum is op zoek naar verhalen en herinneringen rond het thema Joods Den Haag. Aan dit onderwerp zal het museum vanaf 2 juli een tentoonstelling wijden. Thema's als religie, dagelijks leven (gebouwen, winkels, scholen) en verenigingsleven, zullen aan bod komen. Het verhaal van de Sjoa zal en mag uiteraard niet ontbreken.

Samen met u leggen we uw verhaal vast in tekst, fotografie of film.

Heeft u een voorwerp bij uw verhaal? Neemt u dit dan vooral mee naar het museum. Uiteraard neemt u het voorwerp weer mee naar huis.

U bent van harte welkom op zondag 14 februari tussen 13.00 en 16.00 uur om uw verhaal te vertellen aan een van onze medewerkers. Misschien vindt u uw verhaal en/of voorwerp wel terug op de tentoonstelling. Deelname aan deze activiteit is gratis. Bent u benieuwd of uw verhaal of voorwerp geschikt is? Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de afdeling Educatie via educatie@haagshistorischmuseum.nl of bel 070-312 30 65.

Contributie 2016

De contributie voor 2016 bedraagt evenals vorig jaar 27,50 euro voor een enkelvoudig (een persoon) lidmaatschap en 35,00 euro voor een meervoudig (twee personen) lidmaatschap. Wij verzoeken u de contributie 2016 over te maken op rekening NL49 INGB 0000 0717 91 (BIC: INGBNL2A) t.n.v. Geschiedkundige Vereniging Die Haghe met vermelding van uw lidmaatschapnummer, dat bij de adressering van dit Ledenbericht staat vermeld.

Indien u ons gemachtigd heeft, zal de contributie 2016 in de loop van februari automatisch van uw rekening worden afgeschreven. In dat geval staat bij de adressering 'automatische incasso' in plaats van het lidmaatschapnummer. Bij voorbaat dank voor uw medewerking.

Nieuwe leden

De heer J. Bakker, mevrouw E. Bergansius, de heer L.M.J. Bos en mevrouw C.T. Bos-Droog, de heer mr. F.A.A. Duynstee, de heer D. Eisma, de heer L. Fischer, mevrouw R. Giele-Bijlsma, de heer M.C.G.M. ten Hagen en mevrouw R. ten Hagen-Pot, mevrouw M.A. Herweijer, mevrouw A.L. Horsman-Verhard, de heer F. de Hullu en mevrouw M.C.A. de Hullu-Drummen, mevrouw H.G. van der Jagt, de heer en mevrouw ir. H.J.M. Jansen, mevrouw J.C.E. Koene-de Gilde, mevrouw J.G. van Maanen, de heer drs. G.Th.M. van Meurs, de heer J.W.M. Meijer, mevrouw M. Michiels, de heer V.S. Raa en mevrouw M.H. Kronenberg, mevrouw J. Slits-Waucomont, mevrouw W. Walkate, mevrouw drs. K.A. van der Willigen, de heer B.R.H. Zwaal

Het bestuur van Die Haghe is als volgt samengesteld:

Voorzitter
drs. F.A. Wijsenbeek

Secretaris
drs. J. Zwaanswijk

Penningmeester
ir. E.B. de Vries

Leden
hr. C.J.M. Burger
drs. L.A.F.H. van Tilborg
mw. drs. J.M. de Vries
mw. E. Zantvoort

Secretariaat
Sonoystraat 51
2581 VJ Den Haag
e-mail: secretaris@haagsegeschiedenis.nl

Financiën
Storting op giro 71791
(IBAN:
NL49 INGB 0000 0717 91)
t.n.v. Geschiedkundige Vereniging
Die Haghe

**Info ledenadministratie en
opgave nieuwe leden**
ir. E.B. de Vries
Margrietstraat 9
2555 PT Den Haag
ebdevries@xs4all.nl

Redactieadres Ledenbericht
Balistraat 32
2585 XT Den Haag
e-mail: michiieldmast@gmail.com

Redacteur Ledenbericht
drs. W.M. van der Mast

Website Die Haghe:
www.haagsegeschiedenis.nl

Jaarboek Die Haghe
Voor aanwijzingen auteurs en
inzenden van kopij:
V.L.C. Kersing, Dienst Stads-
beheer Afdeling Archeologie,
Postbus 12651, 2500 DP Den
Haag, tel. 070-3536633, e-mail
victor.kersing@denhaag.nl

Contributie/Opzegging
Bij opzegging van het lidmaat-
schap in de loop van het vereni-
gingsjaar blijft de contributie
voor dat jaar verschuldigd. Zie
Statuten op website Die Haghe.